

*Д.В. Сталінська, К.Ю. Ступенко, студенти
Науковий керівник: д.е.н., проф. В.П. Дубіщев.
Полтавський національний технічний
університет імені Юрія Кондратюка*

ДЕФІЦИТ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ. ПРИЧИНИ ТА ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ

Основним інструментом державної фінансової політики є бюджетний дефіцит, який суттєво впливає на соціально-економічний стан країни. Дефіцит Державного бюджету України – це проблема, яка стоїть перед вітчизняною економікою. Адже функціонування багатьох сфер економіки України залежить від об'єму державного бюджету, а також його структури. Сучасна ситуація у бюджетній системі призвела до того, що дефіцит бюджету щорічно зростає, незважаючи на збільшення іноземних кредитів. Це зростання спричиняє в країні посилення інфляційних процесів, кризу у сфері державних фінансів, грошової системи, зростання диференціації в доходах і, як наслідок, погіршення соціально-економічного стану в суспільстві. [1, с.137]

Причини дефіциту державного бюджету:

- незбалансованість бюджету, тобто нестача грошових коштів для фінансування визначеного обсягу державних видатків.
 - неспроможність держави забезпечити наповнення бюджету необхідними доходами.
 - не завжди адекватне економічній ситуації зростання бюджетних видатків.
 - борги підприємств за кредитами, залученими під державні гарантії.
 - інфляційні процеси.
 - проблеми функціонування грошового обігу та грошових розрахунків.
 - не завжди ефективна інвестиційна, податкова та кредитна політика.
- [2, с.310-313]

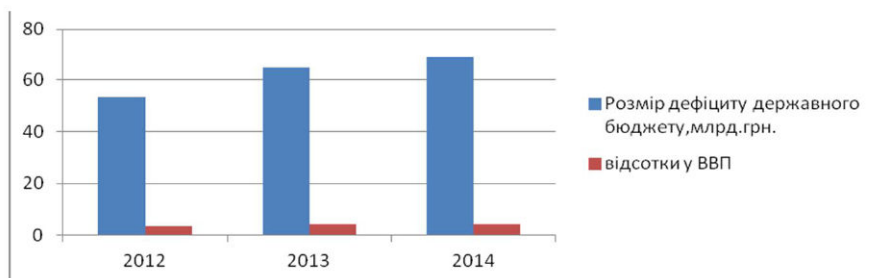

Рис.1 Динаміка дефіциту державного бюджету

Джерело: складено авторами на основі Закону України «Про Державний бюджет України на 2015 рік та зміни до законодавства України, спрямовані на реалізацію Програми Кабінету Міністрів України «Відновлення України»[3, с.11]

Аналізуючи статистичні дані про динаміку дефіциту, ми можемо прийти до висновків, що розміри дефіциту державного бюджету мають тенденцію до зростання. Дана ситуація свідчить про неефективну державну політику та наявність недоліків у існуючій політичній системі, а також про кризові явища в країні.

Наслідки дефіциту державного бюджету:

- При дефіциті державного бюджету утворюється державний борг.
- Зростання бюджетного дефіциту спричиняє посилення інфляційних процесів у суспільстві, кризу державних фінансів, грошової системи, зростання диференціації в доходах.
- Дефіцит бюджету є причиною зниження ефективності податкової системи, послаблення стимулів до праці, підриву впевненості членів суспільства у майбутньому.
- В умовах глобалізації економічного розвитку та інтернаціоналізації світо-господарських зв'язків бюджетні дефіцити є чинником підвищення ризику економічної діяльності, несуть потенційний ризик монетизації і дефолту. [4]

В цілому, бюджетний дефіцит в Україні – це вимушений дефіцит. У нашій країні рівень оподаткування настільки високий, що далі підвищувати його практично неможливо. Недостатність доходів державного бюджету головним чином зумовлюється недостатнім обсягом доходів підприємств і громадян. А відтак бюджетний дефіцит походить не з фінансової політики держави у сфері доходів, а з дефіциту фінансових ресурсів у нашому суспільстві.

Література

1. Куніцин О. М. Дефіцит Державного бюджету України: причина та заходи щодо вирішення проблеми // О. М. Куніцин // *Управління розвитком №16*. – 2013. – С.137
2. Машко А. Дефіцит бюджету: сутність, причини виникнення та проблеми управління [Електронний ресурс] / А. Машко // *Соціально-економічні проблеми і держава*. – 2012. – Вип. 2 (7). – С. 310-313.
3. Закон України «Про Державний бюджет України на 2015 рік та зміни до законодавства України, спрямовані на реалізацію Програми Кабінету Міністрів України «Відновлення України».
4. Лецук В. Причини і наслідки формування бюджетного дефіциту в Україні [Електронний ресурс] / В. Лецук. – Режим доступу: <http://fem.sumdu.edu.ua/images/stories/conf/out/23.pdf>.

УДК 338.22.01

*М.О. Богатирчук, студентка
Полтавський національний технічний
університет імені Юрія Кондратюка*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ РИНКОВИХ РЕФОРМ В ПОЛЬЩІ У ПОСТСОЦІАЛІСТИЧНИЙ ПЕРІОД

На початок 90-х років Польща, одна з постсоціалістичних країн, за всіма показниками не тільки поступалася розвиненій Україні, а перебувала в одному кроці від повного колапсу. Сьогодні ВВП Польщі перевищує український приблизно у 4 рази, а її економіка увійшла у двадцятку найбільших у світі. У Європі про цю країну кажуть врятована «польським економічним чудом». Що слугувало такому блискучому перетворенню за досить короткий час? Чи доречний досвід цієї країни для України і чи зможемо, взявши якісь поради, з таким же успіхом подолати проблеми і труднощі, які є сьогодні?

В кінці 1989 року Польща переживала економічну кризу. Крах системи централізованого планування призвів до безробіття, а як наслідок бідності майже 40 млн поляків, банкрутства половини промислових підприємств, повсюдного дефіциту, розквіту чорного ринку. Річна інфляція досягла небаченої величини в 640%. [1]

В цей складний період саме Лешек Бальцерович зі своїми на той час непопулярними реформами, пізніше відомих як «шокова терапія» повністю реформує планову економіку країни, змінюючи її на ринкову. План Бальцеровича представляв собою стабілізуючу програму, в якій основний опір робився на жорстку фіскальну політику. Її ключовими елементами є фіксування валюти, обмінний курс і прогресивне оподаткування доходів, необхідне для стримування зростання заробітної плати. Фіксація курсу злогого по відношенню до долара поряд з обмеженням зростання номінальної заробітної плати пом'якшували інфляційні очікування. Детальні кроки стратегії наведені у таблиці «Результати шокової терапії Лешека Бальцеровича».

Трьома головними елементами такої жорсткої програми були:

- грошова і цінова стабілізація; (фіскальна політика коштів, припинення штучного утримання цін на енергоресурси, продовольство).
- структурна перебудова(перехід від планової економіки до ринкової).
- зменшення зовнішнього боргу і розрахунок на економічну допомогу з-за кордону. (скорочення обсягу субсидування, збільшення оподаткованої бази)[2]

Таблиця 1

«Результати шокової терапії Лешека Бальцеровича»

Реформа	Що було зроблено	Результати
Крок№1. Стрімка приватизація і розвиток приватного сектора	Був ліквідований ряд великих держмонополій на ринку транспортних перевезень, сільгосппродукції, металургії та енергетики.	Через 2 роки у приватних осіб виявилось 45% промисловості. Здорова конкуренція і ефективна ринкова економіка на умовах вільного діалогу між урядом і підприємцем.
Крок№2. Непопулярні, але ефективні реформи	Уряд припинив утримувати ціни на продовольство, енергоресурси для населення подорожчали в чотири рази. Пенсійний вік підняли на 5 років, а також обмежили пільговий вихід на пенсію. Підприємства вугледобувної та продовольчої галузей втратили всі державні субсидії та інвестиції.	Вдалося ліквідувати бюджетний дефіцит. Доходи хоч і мінімально, але все ж перевищили витрати. Польща нарешті почала жити за коштами.
Крок№3. Були прийняті найсуворіші антиінфляційні заходи.	Різне збільшення процентних ставок, підвищене оподаткування приросту фонду заробітної плати.	Річні темпи зростання інфляції поступово знизилися до 28% в 1995 році, до 10% - в 2000 році і до 1,7% - в 2003
Крок№4. Закон про іноземні інвестиції	Іноземним інвесторам забезпечені всілякі податкові пільги і спрощував видачу ліцензій. Зникли обмеження на розмір інвестицій і вивіз прибутку за кордон.	Обсяг прямих зарубіжних інвестицій зріс з \$ 4,3 млрд. В кінці 1994 року до \$ 20,6 млрд. В 1997, а до сьогоднішнього дня вже перевищив \$ 160 млрд.
Крок№5: Зниження податкової ставки	Податкова ставка для підприємців опустилася з 27% до 19%.	Економіка вийшла з тіні. Вже через рік до бюджету надійшло на \$ 1,05 млрд більше, ніж раніше.
Крок№6: Розумний розподіл грошей ЄС.	Основна частина грошей пішла на підтримку малого та середнього бізнесу, освітні програми та кредити для підприємців. Розвиток приватного сектора, який став основною рушійною силою економіки Польщі.	Почався розвиток приватного сектора, який став основною рушійною силою економіки Польщі. На сьогоднішній день дрібний і середній бізнес забезпечує Польщі половину ВВП. Крім того, підприємці створили робочі місця для 1,5 млн. чоловік

У зв'язку із важкою ситуацією в нашій державі Лешек Бальцерович навідався до України, де зустрівся з президентом, прем'єр-міністром та спікером парламенту. Петро Порошенко запропонував ідеологу польських перетворень долучитися до процесу реформування в Україні. ВВС Україна розмовляла з Лешеком Бальцеровичем про те, з чого потрібно починати реформи, чи можливо провести їх, не ставши при цьому політичним самогубцем, і чи не перешкоджає трансформаціям в Україні конфлікт на Сході.[3]

Рекомендації Лешека Барцеловича:

- Проведення, в першу, чергу політичних реформ
- Створення адекватних умов для малого бізнесу.(Бізнес і політика не повинні мати такий тісний зв'язок як у нас в Україні)
- Помірні і прості податки(Помірні податки можливі тільки, якщо витрати бюджету теж помірні. А витрати бюджету високі через соціальні виплати).
- Регулювання невинуватених бюджетних витрат(Бальцерович рекомендує почати з дотацій на енергетику. Низькі тарифи на газ і тепло для населення утримуються штучно, на субсидії в Україні йде близько 7% ВВП - адже ці гроші можна було б направити на розвиток економіки.)Що власне зараз і намагається зробити Український уряд.[4]

Отже, досвід Польщі свідчить про те, що ефективні реформи здатні вивести країну навіть з найглибшої кризи. Розробити ідеальні реформи майже неможливо, зате існує ідеальний час для їх реалізації, і це «сьогодні».Україна має всі шанси перетворення на успішну державу з ринковою економікою. Адже для правильних кроків є досвід багатьох держав (Польща, Туреччина, тощо.), велике бажання допомогти усіх міжнародних організацій як фінансово, так і розумними думками. Єдине, що вимагається від нас – це політична воля, бажання самої України і адекватне, розумне ставлення населення до всіх реформ, які хоч і жорсткі, але вкрай необхідні в нашій ситуації.

Література

1. Стаття «Вивести Україну из кризиса: опыт «шоковой терапии» Польши» на сайті компанії Baker Tilly <http://www.bakertilly.ua/ru/news/id591>.
2. Реферат «Економічні реформи у Польщі» <http://bukvar.su/mezhdunarodnye-otnosheniya/120743-Ekonomicheskie-reformy-v-Pol-she.html>.
3. Стаття Святослав Хоменко «Лешек Бальцерович: вираз "шокова терапія" вживають вороги реформ» на сайті каналу ВВС. http://www.bbc.co.uk/ukrainian/business/2015/02/150202_balcerowicz_ie_sx.
4. Стаття Дарья Юровская «Шоковая терапия» по Бальцеровичу» на сайті MediaPort. <http://www.mediaport.ua/shokovaya-terapiya-po-balcerovichu>.

УДК 330.354

*А.В. Деркаченко, студентка
Науковий керівник: асистент А.В. Плужник
Полтавський національний технічний
університет імені Юрія Кондратюка*

РОЛЬ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ У СТИМУЛЮВАННІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Кредитна система, виступаючи неодмінним атрибутом ринкової економіки сприяє розвитку товарно-грошових відносин і підвищенню ефективності суспільного виробництва. Кредит впливає на процеси виробництва, реалізації та споживання продукції, а також на сферу грошового обороту.